

SADRŽAJ

PREGOVOR.....	11
---------------	----

I DIO

KAKO PROUČAVAMO LIČNOST PROFIL SPOSOBNOSTI I OSOBINA LIČNOSTI KOMPETENTNOG NASTAVNIKA

Nova uloga nastavnika	15
Nastavnik i njegovo pripremanje za nastavnički poziv.....	18
Kako proučavamo ličnost	23
Tipovi i tipologije ličnosti	25
Jungovo shvatanje dinamike i tipologije ličnosti.....	25
Tipologija ličnosti prema dominantnim vrijednostima	29
Olportova kritika tipologije ličnosti.....	30
Struktura i dinamika ličnosti.....	31
Temperament.....	32
Karakter i crte karaktera	33
ULOGA I INTERAKCIJA NASLJEĐA I SREDINE U RAZVOJU	
SPOSOBNOSTI	34
Sposobnosti kao crte ličnosti	40
Razvoj i socijalizacija ličnosti.....	40
Faktori socijalizacije.....	41
Porodica.....	42
Uticaj škole i vršnjaka	43
Položaj i uloge	44
Zrela ličnost.....	45
Važnija shvatanja ličnosti.....	46
Frojdova psihoanalitička teorija ličnosti.....	46
Bihejviorističko shvatanje ličnosti.....	48
Kognitivno shvatanje ličnosti	49
Humanističke teorije ličnosti	50
Važnost principa humanističke psihologije za nastavu i učenje	52
Teorije crta i individualnosti.....	54
Profil sposobnosti i osobina ličnosti kompetentnog ili uspješnog nastavnika	57
Mogućnosti i potreba korištenja savremenih psiholoških saznanja u oblasti nastave i vaspitanja	66

II DIO

ŠTA NASTAVNIK TREBA DA ZNA O KOGNITIVNOM, MORALNOM I PSIHOSOCIJALNOM RAZVOJU UČENIKA

PIJAŽEOVA TEORIJA KOGNITIVNOG RAZVOJA.....	87
FAZE ILI STADIJI U KOGNITIVNOM RAZVOJU	89
Primjeri konzervacije pojmova.....	92
Najvažnija dostignuća perioda formalnih operacija.....	99
Sugestije za nastavnike.....	100
Ograničenje Pijažeove teorije kognitivnog razvoja i učenja.....	100
TEORIJA KOGNITIVNOG RAZVOJA L. VIGOTSKOG	103

Važnost socijalne interakcije u kognitivnom razvoju i razvoju i sposobnosti za učenje	104
Zone narednog razvoja	106
Teorija etapnog formiranja umnih radnji	107
ISTRAŽIVANJA O MORALNOM RAZVOJU DJECE I MLADIH	109
Pijažeova istraživanja moralnog razvoja	109
Kolbergova istraživanja moralnog razvoja	112
Ograničenja Kolbertove teorije moralnog razvoja	118
PSIHOSOCIJALNI RAZVOJ	119
Teorija psihosocijalnog razvoja Erika Eriksona	120
Neke karakteristike ličnosti ostvarene integrativnosti (zrela ličnost)	128
Neke karakteristike ličnosti koje nisu ostvarile integrativnost i adekvatan pojam identiteta	129

III DIO

ŠTA NASTAVNIK TREBA DA ZNA O UČENJU, PAMĆENJU I ZABORAVLJANJU

SPOSOBNOSTI ZA UČENJE KOD LJUDI	133
POTREBA ZA UČENJEM KOD ODRASLIH LJUDI	135
UČENJE KAO PERMANENTAN PROCES	136
POJAM I VRSTE UČENJA	137
Pojam učenja	137
Prelazni oblici učenja (utiskivanje, habituacija, senzitivacija, rano učenje)	139
Utiskivanje	139
Rano vezivanje kod ljudskih beba	140
Habituacija ili navikavanje	140
Senzitivacija	141
Rano učenje	143
Učenje uslovljavanjem	145
Značaj uslovljavanja u svakodnevnom životu kod ljudi	147
Kako se stiču strahovi	148
Učenje putem pokušaja i pogrešaka	150
Učenje uviđanjem	156
Učenje po modelu	160
Teorija kumulativnog učenja R. Ganjea	162
Hijerarhija vrsta učenja prema Ganjeu	167
Stvaralačko mišljenje i stvaralačko rješavanje problema kod ljudi	168
Mehanizacija u toku rješavanja problema i dejstvo negativnog transfera	172
Verbalno i motorno učenje	176
Verbalno učenje	176
Motorno učenje	177
Napredovanje u toku učenja i platoi učenja	178
Platoi (zastoji) u učenju	179
PAMĆENJE I ZABORAVLJANJE	181
Procesi pamćenja	181
Zaboravljanje i uzroci zaboravljanja	181
Potiskivanje kao motivisano zaboravljanje	183
Sistemi i procesi pamćenja	183

Dugoročno pamćenje i smisaona organizacija materijala	186
Reproduktivno nasuprot produktivnom pamćenju	187
Kognitivna obrada informacija	188
Korisne sugestije za unapređenje procesa pamćenja i učenja	191
Raspoloženje i pamćenje	192
VAŽNOST RADNIH NAVIKA I SMISAONOG UČENJA	194

IV DIO

ŠTA JE TO TRANSFER I ŠTA NASTAVNIK TREBA DA ZNA O PSIHOLOŠKIM USLOVIMA TRANSFERA UČENJA

ZAŠTO PROUČAVAMO TRANSFER	199
Pozitivan i negativan transfer - način ispitivanja	201
TEORIJSKO OBJAŠNJENJE TRANSFERA UČENJA	206
Teorija formalne discipline transfera učenja	206
Eksperimentalne činjenice koje govore protiv teorije formalne discipline transfera	208
Teorija identičnih elemenata transfera	209
Teorija generalizacije transfera učenja	213
Bilateralni ili unakrsni transfer	215
Teorija diferencijalnog transfera	217

V DIO

ŠTA NASTAVNIK TREBA DA ZNA O MOTIVACIJI I MOTIVISANJU UČENIKA

MOTIVACIJA I UČENJE	223
Stari i novi pogledi na motivacione procese u učenju	223
Vrste motivacije u učenju	228
Neki problemi vezani za mjerenje motiva	232
Kako se stiču novi motivi	233
Hijerarhija motiva	234
Lokus kontrole i školsko postignuće	237
Teorija atribucije i motivacija za postignućem	239
Kako motivisati učenike i pomagati razvoj njihovih sposobnosti za učenje	247
Ciljevi učenja	247
Vajnerova teorija atribucije (N. Weiner)	248
Lokus kontrole	249
Ciljevi učenja	249
Interaktivno učenje i rad u malim grupama	250
ŠTA RAZVIJA, A ŠTA SPREČAVA MOTIVACIJU ZA UČENJE	251
METAKOGNITIVNO ZNANJE I STRATEGIJE UČENJA	252
Kako pomoći učenicima da razviju efikasne strategije učenja	255

Neke sugestije za formiranje efikasnih strategija učenja prema

uzrastima	256
Predškolski uzrast	256
Osnovnoškolski uzrast	256
Srednjoškolski uzrast	257
Jedan prijedlog strategija učenja	257
Taksonomija ciljeva i zadataka učenja u kognitivnom području	258

VI DIO

SPOSOBNOSTI ZA UČENJE I ŠTA NASTAVNIK TREBA DA ZNA O TEORIJAMA SPOSOBNOSTI I PSIHOLOŠKIM OSNOVAMA INDIVIDUALIZACIJE NASTAVE

SPOSOBNOST ZA UČENJE I INDIVIDUALIZACIJA NASTAVE	261
Potrebe za diferencijacijom nastave	262
SPOSOBNOSTI ZA UČENJE I ŠKOLSKI USPJEH	270
SHVATANJA O SPOSOBNOSTIMA	273
Dvofaktorska teorija sposobnosti.....	276
Terstonova teorija sposobnosti	277
Bertova hijerarhijska teorija sposobnosti.....	280
SHVATANJE O FLUIDNOJ I KRISTALIZOVANOJ INTELIGENCIJI	281
TEORIJA VIŠESTRUKHE INTELIGENCIJE	287
LISTA VJEŠTINA I POJMOVA KOJIMA RASPOLAŽE SVAKA OD SEDAM VIŠESTRUKIH INTELIGENCIJA	293
Sposobnost za učenje i inteligencija	294
Konvergentno i divergentno mišljenje u školskom učenju	299
Sposobnosti za učenje i metakognitivno znanje	303
Razvoj metakognitivnih sposobnosti i metakognitivnog znanja.....	310
Neke sugestije o tome kako pomoći učenicima da usvoje i koriste efikasnije strategije u učenju i sticanju znanja.....	313

VI DIO

KAKO RAZVIJATI PRODUKTIVNU RAZREDNU ATMOSFERU I INTERAKCIJU U RAZREDU

RAZREDNA ATMOSFERA I INTERAKCIJA U RAZREDU	319
OSTVARIVANJE USPJEŠNE KOMUNIKACIJE I INTERAKCIJE	319
Razvijanje produktivne razredne klime	333
Interakcija nastavnika i učenika.....	336
Povezanost nastavnih stilova i razredne atmosfere.....	340

VII DIO

RAD SA DAROVITIM UČENICIMA I UČENICIMA SA TEŠKOĆAMA U RAZVOJU I PONAŠANJU

ISTRAŽIVANJA O SPOSOBNOSTIMA I OSOBINAMA LIČNOSTI DAROVITIH I KREATIVNIH UČENIKA	351
ZNAČAJNIJI VIDOVI NASTAVNOG RADA SA DAROVITIM I KREATIVNIM UČENICIMA	361
OSOBINE LIČNOSTI DJECE SA TEŠKOĆAMA U MENTALNOM RAZVOJU	365
Intelektualne karakteristike.....	365
Socijalno-emocionalni život.....	367
Kategorije mentalne zaostalosti.....	370
Poremećaj ponašanja	371
Teškoće u učenju i potrebe za individualizacijom vaspitno-obrazovnog rada.....	373

VIII DIO

ŠTA NASTAVNIK TREBA DA ZNA O METODAMA I POSTUPCIMA PSIHOLOŠKOG ISTRAŽIVANJA

METODE I POSTUPCI PSIHOLOŠKOG ISTRAŽIVANJA	383
Karakteristike psihološkog istraživanja u nastavi	383
Metod posmatranja	387
Metod eksperimenta	388
Eksperiment sa paralelnim grupama	389
Značaj kontrolne grupe	390
Statističko ujednačavanje	391
Metod uporednog ispitivanja pomoću paralelnih grupa	391
Eksperiment sa rotacijom faktora	392
Eks-post fakto postupak (eksperiment u prirodnim uslovima) i labaratorijski eksperiment	394
Značajniji postupci u psihološkim istraživanjima nastave	395
Analiza sadržaja	396
Istorija slučajeva	396
Vodenje dnevnika i dosijea	397
Analiza situacije	398
Postupak kratkih vremenskih uzoraka	398
Longitudinalni i horizontalni postupak	399
Projektivne tehnike	401
Intervju	404
Skale procjene	405
Neeksperimentalno poređenje	406
Servej postupak	407
Postupak korelacije	408
Sociometrijski postupak	410
Primjena sociometrijske tehnike	413
Sociodrama	414
Psihodrama	415
Testovi	416
TESTOVI ZNANJA – NJIHOVA IZRADA I KORIŠĆENJE	418
Kvantitativna i kvalitativna obrada rezultata dobitvenih primjenom testa znanja	420

X

DODATAK LITERATURA BILJEŠKA O AUTORU

UČENJE	433
Pitanja za razmišljanje	435
Stvaralačko rješavanje problema	436
Stvaralačko mišljenje	440
MOTIVACIJA	442
Uspoređivanje i suprotstavljanje (pronalaženje sličnosti i razlika) - važan činilac adekvatnog formiranja pojmova, kritičkog mišljenja i uspješnog učenja	446

FRUSTRACIJE, KONFLIKTI I ODBRAMBENI MEHANIZMI	450
Frustraciona tolerancija	450
Konflikti	450
Mehanizmi odbrane	452
KAKO PROUČAVAMO LIČNOST	458
Koliko smo stidljivi	458
Skala samoprihvatanja	460
Lokus kontrole i školsko postignuće	462
RAZVOJ I SOCIJALIZACIJA LIČNOSTI	469
Samopoštovanje i samopouzdanje kao osobine ličnosti i njihova veza sa poteškoćama u ponašanju	473
Mali savjeti nastavnicima za uspješnu komunikaciju	474
Pozitivna komunikacija sa učenicima	475
Prepreke u komunikaciji	476
Razredna disciplina	476
Korišćenje metoda logičkih posljedica	478
Uobičajeni znaci i simptomi pojačanog stresa	479
Kako postupati sa stresom kod djece	479
Depresija i simptomi depresije kod mladih i odraslih	480
Simptomi depresije u djetinjstvu	482
Biopsihosocijalni uzroci depresije	482
Tretman depresije	483
Procjenjivanje i razvijanje sposobnosti učenja i metakognitivne kontrole učenja.....	483
II - Nakon završenog procesa učenja	485
Načini prezentacije (grupni i individualni rad za učenike)	486
Rad nastavnika na protokolu mišljenja učenika o svom mišljenju	489
Sumiranje postignuća o metakognitivnoj kontroli učenja (za učenike)	493
Karakteristike kognitivnog stila i stila učenja učenika koji imaju razvijenu vizualno prostornu inteligenciju	501
Prijedlog moguće (nestandardizovane) skale za mjerenje vizuelno- prostorne inteligencije	502
Lista osobina introvertnog - ekstrovertnog djeteta	506
PRIMJERI PODSTICANJA I RAZVIJANJA VIŠESTRUKÉ INTELIJENCIJE	508
L I T E R A T U R A	511
BILJEŠKA O AUTORU	521